

**AGROBIZNES KORXONALARI SAMARADORLIGINI INNOVATSION OSHIRISHNING
USTIVOR YO‘NALISHLARI****Iminov To‘xtasin Nurmamatovich,**

“Kokand unversity” Andijon filiali dotsenti, i.f.f.d.

Olimova Ziyodaxon Baxtiyor qizi,

“Kokand unversity” Andijon filiali talabasi

Annotatsiya: Maqolada agrobiznes korxonalarini faoliyatining istiqboldagi dolzarb masalalari, qishloq xo‘jaligini ilmiy va innovatsion texnologiyalar asosida intensiv rivojlantirish orqali dehqon va fermerlar daromadini ko‘paytirish, innovatsiyalar asosida agrobiznes korxonalarini samaradorligini oshirish masalalari yoritilgan

Kalit so‘zlar: agrobiznes korxonalarini asosiy maqsadi, iqtisodiy mexanizmlar, bilim va innovatsiyalar tizimi, mahsulotlar tannarxini arzonlashtirish, innovatsion texnologiyalar, iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi.

Mamlakatimiz siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy imkoniyatlarini yuksaltirishda agrobiznes korxonalarining ahamiyati va o‘rni beqiyosdir. Agrobiznes korxonalarini faoliyatining asosiy maqsadi qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtirish, ularni saqlash, qayta ishlash hamda iste‘molchilarga yetkazib berish bilan o‘zaro bog‘langan tizimning maqsadga muvofiq, bir meyorda barqaror ishlashini ta‘minlash, provardida mamlakat iqtisodiyotini mustahkamlash, aholi turmush darajasini oshirishga xizmat qilishdan iborat. Agrobiznes korxonalarini bozor iqtisodiyoti talablariga javob bera oladigan iqtisodiy mexanizmlarni yaratish, mahsulotlar miqdori va sifatini oshirish, ishlab chiqarishning eng samarali va maqbul shakllarini vujudga keltirish, mahsulotlar tannarxini arzonlashtirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqish va ularni ishlab chiqarishga joriy etish dolzarb masalalardan hisoblanadi.

2022-2026 yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasining III-ustivor yo‘nalishi milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o‘shish sur‘atlarini ta‘minlashga ba‘ishlangan bo‘lib, uning 30-maqsadi qishloq xo‘jaligini ilmiy asosda intensiv rivojlantirish orqali dehqon va fermerlar daromadini kamida 2 baravar oshirish, qishloq xo‘jaligining yillik o‘shishini kamida 5 foizga yetkazishga qaratilgan. Buning uchun quyidagilarni amalga oshirish talab etiladi [2]:

- tumanlarni aniq mahsulot turini yetishtirishga ixtisoslashtirish;
- qishloq xo‘jaligida davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash ko‘lamini kengaytirish va sug‘urtalashning yangi mexanizmlarini amalga oshirish;
- yangi va foydalanishdan chiqqan 464 ming gektar maydonni o‘zlashtirish va klasterlarga ochiq tanlov asosida ajratish. 200 ming gektar paxta va g‘alla maydonlarini qisqartirish hamda aholiga ochiq tanlov asosida uzoq muddatli ijaraga berish;
- eksportbop mahsulotlar yetishtirish hamda meva-sabzavotchilikni rivojlantirish, intensiv bog‘lar maydonini 3 baravar va issiqxonalarini 2 baravar ko‘paytirib, eksport salohiyatini yana 1 milliard AQSh dollariga oshirish;
- tuproq unumdorligini oshirish va muhofaza qilish;

➤ ilm-fan va innovatsiyaga asoslangan agroxizmatlar ko‘rsatish tizimini takomillashtirish. Agrosanoat korxonalarini xomashyo bilan ta‘minlash va ishlab chiqarish hajmini 1,5 baravar oshirish;

➤ agrologistika markazlarini rivojlantirish va zamonaviy laboratoriyalar sonini ko‘paytirish. Urug‘chilik va ko‘chat yetishtirish bo‘yicha milliy dasturni amalga oshirish;

➤ nufuzli xalqaro ilmiy markazlar va oliy ta‘lim muassasalari bilan birgalikda Xalqaro qishloq xo‘jaligi universitetini tashkil etish. Agrar sohada ilm-fan va amaliyot integratsiyasini chuqurlashtirish.

➤ aholi tomonidan tomorqalardan samarali foydalanilishi uchun sharoitlar yaratish.

Bundan tashqari, paxta va boshqoli don ekiladigan maydonlarni qisqartirilib, ekin maydonlarini yanada maqbullashtirildi. Bo‘shab qolgan yerlarga kartoshka, sabzavot, oziq-ovqat i moyli ekinlarni, shuningdek yangi intensiv bog‘ va uzumzorlarni joylashtirildi.

Shuningdek, qishloq xo‘jalik ekinlarining yangi seleksiya navlarini hamda yuqori mahsuldorlikka ega, kasallik va zararkunandalarga chidamli, mahalliy yer-iqlim va ekologik sharoitlarga moslashgan hayvonot turlarini yaratish va ishlab chiqarishga joriy etish bo‘yicha ilmiy-tadqiqot ishlarini kengaytirish, fermer xo‘jaliklar, eng avvalo qishloq xo‘jaligi mahsulotlarni yetishtirish, saqlash, qayta ishlash, sotish, qurilish ishlari va xizmatlar ko‘rsatish bilan shug‘ullanayotgan ko‘p tarmoqli fermer xo‘jaliklarini rag‘batlantirish va rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish bo‘yicha tizimli ishlar amalga oshirildi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 3 fevraldagi PF- 6159-son farmoni bilan «Qishloq xo‘jaligida bilim va innovatsiyalar tizimi hamda zamonaviy xizmatlar ko‘rsatishni yanada rivojlantirish to‘g‘risida»gi farmon imzolandi. Farmon bilan Qishloq xo‘jaligida bilim va innovatsiyalar tizimini 2021-2025 yillarda ustuvor rivojlantirish konsepsiyasida asosan qishloq xo‘jaligi korxonalarini istiqbolli rivojlanishining mustahkam tendensiyalarini shakllantirish zaruriyati, innovatsiyalardan samarali foydalanish va ularni O‘zbekiston sharoitiga moslashtirishga bo‘lgan qiziqishni belgilab berildi. Qishloq xo‘jaligida ishlab chiqarish (xizmat ko‘rsatish) jarayonlarining murakkablashuvi, ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar (xizmatlar) ilmiy sig‘imining o‘sishi va tashqi muhitda ro‘y berayotgan o‘zgarishlar, turli vaziyatlarda ham ishlab chiqaruvchilarning (xizmat ko‘rsatuvchilarning) barqarorligi va moliyaviy mustaqilligini saqlab qolish imkonini beruvchi agrobiznes korxonalarining samarali shakl va uslublariga bo‘lgan talabni shakllantiradi. Ushbu sohadagi ustuvorlik – turli xususiyatlarga ega yangi sifatli mahsulotni (xizmatlarni) ishlab chiqarishga yo‘naltirilgan agrobiznes faoliyati, ya‘ni innovatsion faoliyatga tegishlidir [4].

Unda innovatsiyalar asosida agrobiznes korxonalarini samaradorligini oshirish bo‘yicha quyidagi asosiy vazifalar qo‘yildi:

- qishloq xo‘jalik mahsulotlarini chuqur qayta ishlash, yarim tayyor mahsulotlar va tayyor oziq-ovqat mahsulotlarini, shuningdek qadoqlash buyumlarini ishlab chiqarish bo‘yicha eng zamonaviy yuqori texnologiyali uskunalar bilan jihozlangan, qayta ishlovchi yangi korxonalarini qurish, mavjudlarini rekonstruksiya va modernizatsiya qilish yuzasidan investitsiya loyihalarini amalga oshirish;

-qishloq xo‘jaligi mahsulotlarni saqlash, transportirovka qilish va sotish, agrokimyo, moliyaviy va boshqa zamonaviy bozor xizmatlarni ko‘rsatish infratuzilmasini yanada kengaytirish;

- sug‘oriladigan yerlarning meliorativ holatini yanada yaxshilash, meliorativ va irrigatsiya obyektlari tarmog‘ini rivojlantirish, qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarish sohasiga intensiv usullarni, eng avvalo zamonaviy suv va resurslarni tejaydigan agrotexnologiyalarni joriy etish;

- unumdorligi yuqori qishloq xo‘jaligi texnikasidan foydalanish;

- global iqlim o‘zgarishi va Orol dengizi qurib qolishining agrobiznes korxonalarini rivojlanishi hamda aholining hayot faoliyatiga salbiy ta‘sirini yumshatish bo‘yicha tizimli chora-tadbirlarni ko‘rish va shu kabilar.

Mamlakatimizdagi innovatsion texnologiyalar islohotlarining yangi bosqichida innovatsiyaning tarkibiy jihatdan o‘zgartirish dasturining bajarilishini ta‘minlash, agrobiznes korxonalarini texnik jihatdan qayta jihozlash va ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish hamda shu munosabat bilan, ishlab chiqarish tizimlarini yangitdan barpo etish fermer va dehqon xo‘jaliklari uchun o‘ta muhim masala sifatida qarash zarurligi davr talabidir.

Agrobiznes faoliyatida olib borilayotgan islohotlarning maqsadi ishlab chiqarish jarayonida iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini, fan va texnikaning so‘nggi yutuqlaridan foydalangan holda ishlab chiqarish innovatsion faoliyatni takomillashtirish, aholi ijtimoiy himoyasini va farovonligini oshirishda innovatsion faollikni tutgan o‘rni yuqori hosildorlikka va mahsuldorlikka erishishdan iborat bo‘ladi. Mazkur siyosat asosini mamlakatning yirik yer-suv resurslari, ichki salohiyatidan samarali foydalanish, agrar sohada va sanoatda ilmiy asoslangan holda iqtisodiyotning asosiy tarmoqlarini o‘zaro bog‘liqlikda rivojlantirish va ularning mamlakatdagi ichki iqtisodiy muammolarini hal etishda investitsiyani yo‘naltirish, aholi bandligini ta‘minlash va boshqalarni tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. SH.M.Mirziyoyev. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi. //Xalq so‘zi, 29.12.2020 y.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prizidenti Sh.Mirziyovning 2022 yil 28 fevraldagi “2022-2026 yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida” gi PF-60-sonli Farmoni. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2022 y.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prizidentining 2019 yil 23 oktabrdagi “O‘zbekiston espublikasi Qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020 -2030 yillarga mo‘ljallangan strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5853-sonli farmoni. Qonunchilik ma‘lumotlari milliy bazasi, 24.10.2019 y.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 3 fevraldagi «Qishloq xo‘jaligida bilim va innovatsiyalar tizimi hamda “Qishloq xo‘jaligida bilim va innovatsiyalar tizimini 2021-2025 yillarda ustuvor rivojlantirish konsepsiyasi to‘g‘risida”gi PF-6159-son farmoni. Qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi, 04.02.2021 y.
5. R.X.Ergashev, I.E.Tursunov, A.D.Ravshanov, A.B.Qurbonov Innovatsion iqtisodiyot - (darslik),-T.:“Iqtisod-moliya”, 2020 y.